

DOI Number: 10.30520/tjsosci.431890

EĞİTİMDE GELENEKTEN FAYDALANMA: NASREDDİN HOCA ÖRNEĞİ
*UTILIZATION FROM TRADITION IN PEDAGOGY: NASREDDIN HODJA SAMPLE*Mustafa ULUÇAY¹**ÖZET**

Nasreddin Hoca yalnız Anadolu insanının değil, bütün Türk Milletlerinin, ayrıca Balkan milletlerinin de gönlünde taht kurmuş; Azerbaycan'dan Yugoslavya'ya, Amerika'dan Japonya'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada uluslararası bir şöhrete kavuşarak evrensel bir kimlik haline gelmiş bir şahsiyettir. Kaynaklardan anladığımıza göre, Nasreddin Hoca bir medrese hocası, yani bir “öğretmen”dir. Nasreddin Hoca'nın öğrencileri sadece medrese talebeleri de değildir. O; çocuk, genç, ihtiyar.... toplumun bütün katmanlara hocalık yapmış bir hakîm, bir bilge şahsiyettir. Malumdur ki, eğitim felsefesi, eğitimin tekniğinden daha mühim bir meseledir. Bir eğitim felsefemiz yoksa istediğimiz kadar müfredat ve teknik geliştirelim, eğitimde gaye olması gereken ‘erdemli nesiller’ yetiştirmemiz mümkün değildir. Aslında Türk Milli Eğitim sistemimizin temel ve hayati sorunu; eğitim felsefesi sorunudur. Tebliğimizde muteber kaynaklardan derlediğimiz bazı Nasreddin Hoca Lâtifeleri eğitim felsefesi ve yöntemi açısından ele alınacaktır. Tebliğimizin amacı, kültürümüzün önemli temsil ve taşıyıcılarından olan Nasreddin Hoca'nın gerçek kimlik ve tarihi şahsiyetini tespit etmek, fıkralarını eğitim felsefesi ve değerler eğitimi açısından yeniden yorumlamaktır. Bu amaçla, Nasreddin Hoca'dan bahseden birincil kaynaklar incelenmiş, onun latifelerini ihtiva eden yazma ve basma eserler tetkik edilmiştir. Latifelerin yorumunda Nasreddin Hoca Latifelerinin şerhlerinden ve Türk-İslâm klasik eserlerinden yararlanılmıştır. Gerçek ve gerçeğe yakın olan lâtifelerin birçoğunun mecâzî anlam içerdiği tespit edilmiş ve bu fıkraların mecâzî anlam ve mesajları yorumlanmıştır. Nasreddin Hoca fıkralarının, “sevgi, saygı, sorumluluk, adalet, güven, hoşgörü, yardım severlik, çalışkanlık, kanaatkârlık, sabır” gibi bugün değerler eğitimi kapsamında ele alınan kavramların hemen tamamına uygun somut örnekler içerdiği tespit ve tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Nasreddin Hoca, Eğitim Felsefesi, Değerler Eğitimi

ABSTRACT

Nasreddin Hodja is a character who became a universal identity by having an international fame in a wide geography reaching from Azerbaijan to Yugoslavia, from America to Japan, enshrined in the hearts of people not only from Anatolia but whole Turkish nations and also Balkan. As we have understood from sources, Nasreddin Hodja is a madrasa hodja, meaning he is a “teacher”. The students of Nasreddin Hodja were not only madrasa students. He is a dominant and wise person who educated many from all segments of society as children, young and old ones. As it is certain, education philosophy is more important matter than education

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Arel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, mustafaulucay@arel.edu.tr

technic. If we do not have an education philosophy, it is not possible to raise ‘virtuous generations’ which should be the purpose of education, no matter we develop curriculum or technic as much as we want. In fact, the main and crucial problem of our Turkish National Education system is the problem of education philosophy. In second section of our notification, some Nasreddin Hodja hoaxes that we collected from reliable sources, shall be taken into consideration in terms of education philosophy and method. The purpose of our notification is to determine the real identity and historical character of Nasreddin Hodja who is one of important representatives and carriers of our culture, and to interpret again in terms of education philosophy and education of values. With this purpose, primary sources mentioning Nasreddin Hodja have been evaluated and printed and written work of arts consisting his hoaxes have been examined. In interpretation of the hoaxes, paraphrase of Nasreddin Hodja Hoaxes and classical Turkish-Islam work of arts have been utilized. Also, it has been determined that many hoaxes which are real and close to real, consist of figurative meaning and figurative meaning and messages of these jokes have been interpreted. It has been determined and analyzed that Nasreddin Hodja jokes consist of embodiments which are suitable almost all notions which are taken into consideration in scope of today’s education of values such as “ love, respect, responsibility, justice, trust, tolerance, humanitarianism, diligence, austerity, patience”

Keywords: Nasreddin Hodja, Education Philosophy, Education of Values

1. GİRİŞ

Son asır tarihçi ve romancılarımızdan Ziya Şakir; Nasreddin Hoca ve Lâtifeleri hakkında yazdığı eserinin önsözünde şöyle bir hatıra anlatır: “*Paris seyahatimde beni Sorbon dârülfünûnunun Türkçe imtihanlarına davet ettiler. Bu imtihanda talebelerin hemen sadece Nasreddin Hoca’nın kitabından imtihan edildiğini gördüm ve hayret ettim. Her talebe, elindeki küçük bir kitaptan “Hoja merhum dedi ki...” diye okumaya başladı ve okuduğu fıkra üzerinde tahliller yaptı. Merak ettim, Hoca merhuma bu alâkanın sebebini sordum. Şu cevabı verdiler: “Bu zat artık beynelmilel bir filozof olmuştur.”* (Şakir, 2012: 5).

Gerçekten de Nasreddin Hocamız yalnız Anadolu insanının değil, bütün Türk Milletlerinin, ayrıca Balkan uluslarının da gönlünde taht kurmuş; Azerbaycan’dan Yugoslavya’ya, Amerika’dan Japonya’ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada evrensel bir kimlik haline gelmiş bir şahsiyettir. Nasreddin Hoca’nın dünya millet ve kültürleri arasındaki yerine işaret etmek maksadıyla sadece hangi isimlerle anıldığını söylemek bile yeterli olur:

1. Uygur Türkleri arasında: Nesirdin Ependi
2. Kazakistan’da: Koca Nâsır
3. Çin’de: Nasreddin Afanti (Uygur Türkleri vasıtasıyla)
4. Ermenistan’da: Nasra Hoca (*Hatta Ermenilere göre Nasra Hoca Erivan’da yaşamış, okuyup büyük âlim olmuştur*)
5. Arap memleketlerinde de Cuha ve fıkraları ile Nasreddin Hoca ve fıkraları arasında birçok benzerlikler vardır.

Peki, şöhreti kendi muhitini çoktan aşmış ve cihanşümul olmuş Nasreddin Hoca ve lâtifeleri hakkında bildiklerimiz ne kadar gerçektir? Ona atfedilen fıkraların tarihi, felsefi, dinî ve sosyolojik gerçekliği nedir? Bunlara bakmamız, bunları sorgulamamız gerekiyor.

2. KAYNAKLARA GÖRE NASREDDİN HOCA

Tarihi kaynaklara göre Nasreddin Hoca aslında: Bir İslâm âlimi, bir kadı, bir hoca, bir hakîm ve bir imamdır. Selçuklunun son dönemlerinde yaşamış olan Nasreddin Hoca'nın diğer âlimlerden farkı; sözlerini mecazlarla, nüktelerle söylemesi, manaları lâtife ve nükte kabı içinde sunmasıdır. Lakin mecazdan uzak nesiller; O'nu bir komedyen, bir fıkra imalatçısı haline getirmişlerdir. Bunu da geçtik. O'na yakıştırılan fıkralara bir bakalım: Hırsızlık mı yapmıyor, rüşvet mi almıyor, yalan mı söylemiyor[!] Bir de obur mu obur; pinti mi pinti... Velhasıl ne kadar olumsuzluk varsa, Hoca'ya mal edilmiş. Daha okumayı yeni yeni heceleyen masum çocuklardan tutun; körpe dimağlardan, üniversite gençliğine, toplumun her kesimine... “Nasreddin Hoca” kılığı altında yuttuğumuz, hazmedip de şifa niyetine sunduğumuz o kadar çamurlu helva var ki!

Hâlbuki bugün Nasreddin Hoca lâtifesi diye anlatıp güldüğümüz fıkraların birçoğu ya başkalarına aittir veya sonradan uydurulmuştur. Meselâ 16. Asır Osmanlı âlimlerinden Lâmi'î-zâde Abdullah Çelebi'nin Letâif (Lâtifeler) isimli kitabında Hoca'ya atfedilen birçok fıkra, bu kitabın “Deliler ve divanelerle ilgili lâtifeler” bölümünde geçer. Nasreddin Hoca'ya atfedilen en meşhur fıkralardan biri “Bindiği dalı kesen Nasreddin Hoca” fıkrasıdır. Bu fıkra Nasreddin Hoca ile aynı devirde yaşayan Şeyh Sadi'nin *Bostan* adlı kitabında “kendi nefesine kötülük eden insan” misalinde zikredilir. (Sadi, 1997: 58) Bindiği dalı kesen adam, kendine kötülük eden budala bir adam olarak anlatılır. Dolayısıyla böyle bir fıkranın Nasreddin Hoca'ya ait olması mantıken mümkün değildir.

Yine Hoca'ya atfedilen fıkraların birçoğu Timur Lenk ile ilgilidir. Halbuki Timur ile Nasreddin Hoca aynı çağda yaşamamışlardır. Nasreddin Hoca Selçuklular döneminde, Timur da Osmanlı döneminde yaşamıştır, malum 1402 Ankara Savaşı'nı Timur'la yapmıştır.

Kaynaklara baktığımızda, Nasreddin Hoca'nın adına ilk defa Saltuknâme isimli eserde rastlıyoruz. Saltuknâme, 1480'lerde Cem Sultan'ın arzusu üzerine Ebu'l- Hayr Rûmî tarafından kaleme alınan ve Sarı Saltuk'un menakıbını anlatan mensur bir eserdir. Sarı Saltuk Anadolu'da ve özellikle Rumeli'de İslamiyet'i yayan alp-eren sıfatıyla asırlarca kabul gören, şahsiyeti etrafında yalnız Müslümanların değil, Balkan Hristiyanlarının arasında bile, özel bir kült teşekkül eden şahsiyettir.

Saltuknâme'de Nasreddin Hoca'dan iki yerde bahsedilir. Birincisinde Sarı Saltuk'un Anadolu seyahati, Anadolu'daki âlim ve devlet ileri gelenleriyle görüşmesi, Akşehir'e gelip Nasreddin Hoca'yla görüşmesi, evine misafir olması ve Hoca'yla bir süre sohbet etmesi anlatılır. Nasreddin Hoca'yla sohbet eden Sarı Saltuk, kanaatini şöyle beyan eder: “*Molla Nasreddin; gerçi zâhirde hep söylediği mecâzdur velî hakikat söylemiş.*”

Mecâzı sırrı sûret eylermiş. Bu bir remz imiş. Bu kişi tekin er değildir.” (Ebu’l-Hayr Rûmî, 1975: 662).

Nasreddin Hoca’ya isnat edilen lâtifelerde Hoca’nın Hanımı da önemli bir role sahiptir. Bu fıkralara baktığımızda Hoca’nın hanımı çok defa aykırı, uyumsuz, anlayışsız, inatçı, çirkin ve çoğu zaman Hoca’yı tezyif eden davranışlarıyla dikkatlere sunulmaktadır. Mesela en meşhurlarından “Kedi Eti Yedi” fıkrasında Nasreddin Hoca’nın hanımı hem kıt akıllı, saf ve yalancı konumundadır.

Hâlbuki Saltuknâme’de farklı bir Nasreddin Hoca’nın hanımı tavsif edilmektedir. Bu kaynakta anlatıldığına göre; Sarı Saltuk Akşehir’e tekrar gelir ve Nasreddin Hoca ile görüşmek için evine uğrar. Kapıyı Nasreddin Hoca’nın hanımı açar. Hoca’nın evde olmadığını, Sivrihisar ve Afyonkarahisar’a ders vermeye gittiğini söyler. Sarı Saltuk: *“Hayf bize birkaç nasihat ide dirdüm, bulımadum.”* der. Nasreddin Hoca’nın hanımı da: *“Ben sana nasihat eylesem kabul eyle eyersen.”* Diyince, Sarı Saltuk: *“Buyurgıl işidelüm.”* Der. Nasreddin Hoca’nın hanımı kapı eşiğinde Sarı Saltuk’a bazı öğütlerde bulunur. Bunlardan bir bölümü şöyledir: *“Nasihat budur kim, evvel bu kim, dünyada fâsık, fâcir, fâsid ile alaka eyleme. (...) Ve dilünden tevbe ve istiğfârı koma. Kendüne ne sanursan her mümine anı sanasın. Allah’dan korkup ve Resûl’den utanasın. Ve âhiret için bunda amel-i ahsen idesün. Dahi yaramazlardan kaçasın, yaramazlık etmeyesin, sakınasın. Ve günah çokluğun etmeyesin kim gönlin kararmaya. Tâ mükâşefe her dem sana zâhir olup sırra vâkıf olasın. Âyine-i dilde Hakk’ı müşâhede idesin”* (Ebu’l-Hayr Rûmî, 1975: 351).

Nasreddin Hoca’nın hanımının Sarı Saltuk’a verdiği bu nasihatlerden anlaşılacağı üzere; Hoca’nın hanımı İslâm ve tasavvuf kültürüne vâkıf, takva sahibi sâliha bir kadındır. Bu nasihatler, o devirde meşhur olan ahlâk ve tasavvuf kitaplarında ele alınan konuların bir nevi özü mahiyetindedir.

Nasreddin Hoca ve lâtifelerinden bahseden diğer yazılı kaynaklarda Nasreddin Hoca şu şekilde tavsif ve takdim edilir: **Taşlıcalı Yahyâ** (v. 1582) “Gencine-i Râz” adlı mesnevisinde Nasreddin Hocaya ait bir lâtifeyi manzum olarak anlatır ve Nasreddin Hoca’yı *“Hâce-i devr ü zemân Nasreddin”* şeklinde tavsif eder. **Evliyâ Çelebî** (v. 1682) “Seyahatnâmesi’nde Nasreddin Hoca’yı şu ifadelerle tavsif eder: *“Fazîlet-i bâhire sahibi olup, hazır cevap, (...) ulu bir sultan idi. Urfalı Nâbi* (v. 1712) “Tuhfetü’l- Haremeyn” adlı eserinde *“... Letâif-i meşhûre-i muhtemelü’s-sıdkı devâir-i fâkî nümûdâr kal’a-i kahkaha eyleyen Hâce Nasreddin...”* der. (Sakaoğlu, Saim-Alptekin, Ali Berat, 2009: 12-22) **Ahmet Rasim**’in (v. 1932) Menâkıb-ı İslâm adlı eserinde verdiği şu bilgiler son derece mühimdir: *“Müşârün İleyhin menâkıb-ı lâtifesine ait fikarâtın elbette pek çoğu sonradan kendisine isnad edilmiştir. Hele birtakım şeyler Hoca’nın müselleme-i cihan olan iffet-i ahlâkı ve asırlardan beri mazhar olduğu ihtirâmât ile kâbil-i tevfiğ değildir. Hoca’nın zât-ı şerifine mahsus olan menâkıb-ı sahîha, meâlinde sâfiyet-i hakîmâne bulunanlarıdır. Binâenaleyh bu safiyetten mahrum bulunanlarına imâle-i nigâh iltifat etmemelidir.”* (Ahmet Rasim, 1325: 267, 268).

Muteber kaynaklardan derlediğimiz bu bilgiler ışığında Nasreddin Hoca'nın tarihi ve manevi şahsiyetini şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Selçuklular zamanında yaşamış olan Nasreddin Hoca zamanının âlimlerindedir.
2. Fazilet ve ahlâk timsali, “veli” olarak kabul edilen bir şahsiyettir.
3. Hazır cevap ve nüktedandır.
4. Latifeleri mecazlıdır.
5. Kendisine isnat edilen lâtifelerin birçoğu sonradan uydurulmuştur.

3.EĞİTİM AÇISINDAN NASREDİN HOCA ve LÂTİFELERİ

Kaynaklardan anlaşıldığı üzere, Nasreddin Hoca adı üstünde bir “Hoca” bir müderris, yani bir öğretmendir. Elbette onun öğrencileri sadece medrese öğrencileri değildir. O çocuk, genç, ihtiyar... Toplumun bütün katmanlarına hocalık yapmış bir hakîm, bir bilge şahsiyettir.

Nasreddin Hocanın latifelerine baktığımızda toplumun hemen her kesimiyle ilgili anekdotlar vardır. Şu an mevcut birçok Nasreddin Hoca kitabında, Nasreddin Hoca fıkraları, olayların geçtiği yere ve kişilere göre tasnif edilmiştir. Bu fıkraların önemli bir bölümü de “Nasreddin Hoca ve Çocuklar” hakkındadır. Çocuklarla ilgili latifelere eğitimci gözüyle baktığımızda şu tabloyu görürüz: **Çocukla çocuk** olan, çocuğa **şefkat ve merhametle** yaklaşan, onlarla **şakalaşan, hatalarını yüzlerine vurmayan**, ama aynı zamanda **işin doğrusunu** da kendine mahsus **mizahi üslupla** anlatan bir hoca.

Tebliğimizin başlığındaki **Eğitimde Nasreddin Hoca Örneği**'nden maksadımız, **Eğitimde Nasreddin Hoca Felsefesi** yahut bakış açısıdır. Malumdur ki, eğitim felsefesi, eğitimin teknik ve metotlarından daha mühim bir meseledir. Bir eğitim felsefemiz yoksa istediğiniz kadar müfredat geliştirelim, istediğimiz kadar teknik geliştirelim, eğitimde gaye olması gereken ‘Erdemli Nesiller’ yetiştirmemiz mümkün değildir. Aslında eğitim sistemimizin temel ve hayati sorunu, eğitim felsefesi sorunudur. Yani; neyi; ne için, hangi gaye ve maksat için öğretiyoruz? Bu soru ve sorunlar maalesef çok net değildir.

Tebliğimizin bu bölümünde muteber kaynaklardan derlediğimiz bazı Nasreddin Hoca Lâtifelerini **Eğitimde Nasreddin Hoca Bakışı** yahut “hikmetli bakış” açısından değerlendireceğiz.

Nasreddin Hoca lâtifelerini “Eğitim” açısından değerlendirdiğimizde Nasreddin Hoca'nın eğitim metodunu özet fıkralar eşliğinde şu şekilde tespit etmek mümkündür:

METOD:1

- **ÇOCUKLA ÇOCUK OL**
- **OYUN OYNA, ŞAKA YAP**
- **DOĞRUYU MİZAHLA ÖĞRET**

Örnek

Nasreddin Hoca bir bayram günü çocukların oyun oynamalarını seyrederken, bir çocuk başındaki kavuğu aldığı gibi kaçar ve arkadaşlarına atar. O da başkasına, derken kavuk elden ele dolaşır. Hoca: “Etmeyin, eylemeyin çocuklar, verin şu kavuğu, size şeker vereyim!” dediyse de kimse dinlemez. Hoca da kavuğunun peşini bırakıp yoluna devam eder. Hocayı gören birisi: “Efendi, böyle başı açık nereye gidiyorsun, ne oldu kavuğunuza?” deyince, Hoca: “Ha, kavuk mu? Küçüklüğü hatırına gelmiş de, çocukların içine karıştı, oyun oynuyor.” Diye cevap verir.

Bu lâtifede çocuklarla iç içe olan, onları dışlamayan, azarlamayan, onların yaptığı yersiz şakalara aldırmayan bir Nasreddin Hoca görüyoruz. “Ağaçtan Öteye Yol Vardır” başlıklı fıkrasında, çocukların kendisinden ağaca çıkmalarını istemesi karşısında –bunun bir numara olduğunu bildiği halde- onları kırmayarak, hatalarını yüzlerine vurmuyarak ağaca tırmanan bir Hoca görürüz. “Hakça mı Kulca mı Taksim” fıkrasında ise, çocuklara “adalet” ve “zekât” kavramlarını onların kavrayabileceği ve uygulamalı bir şekilde kendine has mizahi bir üslûpla anlatır.

METOD:2

- «SORGULAMA»YI ÖĞRET
- «HİKMET»İ «GAYE»Yİ ÖĞRET

Örnek

Nasreddin Hoca bir gün vaaz kürsüsünde kâinattaki bütün varlıkların bir nizam ve intizam içinde olduğunu, herşeyin yerli yerinde, “hikmet”le yaratıldığını anlatırken şöyle der: “Ey cemaat çok şükredin, aman çok şükredin ki Allah deveye kanat vermemiş!..” Cemaatten birisi: “Neden ki hocam? Deveye kanat verseydi ne olurdu ki?” diye sorunca, Hoca da: “Ne olacak bir düşünün. Maazallah deveye kanat verseydi, develer havalarda uçardı. Daha sonra da evlerimizin çatılarına, bacalarına konarlardı. İşte o zaman seyreyleyin gümbürtüyü! İşte hikmet budur: Allah kuşa kanat vermiş, ama deveye vermemiş...” diye cevap verir.

Bu konuyu, eğitimde “İLLİYET” (nedensellik) SORUNU başlığı altında da inceleyebiliriz. İlliyet’in, nedenselliğin bir diğer adı da HİKMET’tir. HİKMET (wisdom) gerçeğin, doğrunun ne olduğunu anlama, derin görüş, eşya ve hadiselerin asıl gayesi... gibi anlamlara gelir. Bugünkü temel sorunumuz da, eşya ve hadiselere nasıl ve ne şekilde bakacağımız sorunudur. Bir hadis-i şerifte “Hikmet Müminin yitik malıdır” buyrulur. Nasreddin Hoca latifelerine baktığımızda, onların temel felsefesinin “HİKMETLİ BAKIŞ” olduğunu söyleyebiliriz. Hikmetli bakış, bir anlamda her şeyi yerli yerine oturtmaktır. Hoca ile aşağı yukarı aynı sırda yaşayan Yunus Emre de “Benim bir karıncaya ulu nazarım vardır!.. sözüyle hikmetli bakışı anlatır. İdeal anlamda insan eğitiminin temelini de bu bakış oluşturmaldır: *Bütün varlıkların önemli ve değerli olduğunu bilmek!..*

Nasreddin Hoca, yine bu başlık altında değerlendirebileceğimiz “Başa Düşen Cevizler” adlı lâtifesinde de varlık âlemindeki her şeyin yerli yerince, belli bir nizam altında olduğunu, bazı şeyler bize ilk bakışta ters gibi görünse bile, aslında o şeylerin de yerli yerince olduğunu, özetle “hikmetin sırlarını” veciz bir şekilde anlatır.

Nasreddin Hoca latifelerinin birçoğunda düşünmenin, tefekkür etmenin önemi vurgulanır. Özellikle de meşhur “Bu da düşünür!” lâtifesinde, düşünmenin önemini son derece çarpıcı bir şekilde anlatır. Bir yandan da, konuşmanın düşünmekten daha üstün olduğunu zanneden insanları hicv etmektedir.

METOD:3

- **ZAHİRDEN ÇOK HAKİKATİ NAZARA VER**
- **BATILI, YANLIŞI; İNCİTME DEN, MİZAHLA ÖĞRET**

Örnek

Nasreddin Hoca'ya bir gün “at nalının uğur getirip getirmeyeceğini” sorarlar. Hoca da: “At nalı uğur filan getirmez. Çünkü atlarda bir değil, dört tane nal olmasına rağmen şimdiye kadar bir faydası olduğunu ben görmedim. Gören varsa beri gelsin. Aksine, akşama kadar yediği kamçının, taşıdığı yükün ve koşturulduğu yolun haddi hesabı yoktur. Yani, uğur getirseydi atlara getirirdi!” diye cevap verir.

Nasreddin Hoca aynı zamanda bir medrese hocasıdır. Elbette dinen neyin hak, neyin batıl olduğunu gayet iyi bilmektedir. Lâkin batıl ve hurafelere inanan kişiyi azarlamaz, ona kötü söz söylemez. Kendisine sorulan suallere ‘Haramdır’ ‘Helaldir’, ‘Caizdir, değildir’ gibi klişe cevaplar vermek yerine muhatabını rencide etmeden ince bir mizahla onu düşünmeye ve sorgulamaya davet eder. Yine bu başlık altında değerlendirebileceğimiz “Hanımın ölünce küçük kıyamet, ben ölünce büyük kıyamet kopar” lâtifesinde de, asıl kıyametin insanın kendi ölümü olduğunu çarpıcı bir şekilde anlatır. Bu lâtifede verilen mesaj şöyledir:

“İnsan kendisi öldü mü onun kıyameti kopmuştur. Sen sağ iken şol dehşetli günlere hazır ol ki, gözlerin başka türlü olacağı o gamlı günlerde keder çekmeyesin. Kıyametin sahibi var, O bilir vakti saatini! O sana kıyameti, o güne hazır olasin diye anlatıyor; ölümü ve hesabı düşünüyor. Bu dünya, bir konaktır. Cennete göre, sanki bir zindandır. Bu geçici varlık, bir görünüştür. Gölge gibi, yavaş yavaş çekilmekte, geçip gitmektedir. Hadis-i şerifte; “İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar!” buyrulmuştur. Rüya bitecek, hakiki hayat başlayacaktır. Ey karındaşlar! Dünya mülküne güvenip bel bağlamayın. Bu dünyada bizim gibi birçokları yaşamış ve sonunda ölüp gitmiştir. İster taht üzerinde can vermişsin, ister tahta üzerinde, ne fark eder? Hepimiz kendi kıyametimizin telaşında olalım, vesselâm.” (Uluçay, 2017: 99-100)

METOD:4

- **HERŞEYİN MUTLAKA GÜZEL BİR YÖNÜ VARDIR: ONU GÖSTER**

Örnek:

Nasreddin Hoca ile Hanımı bir gün dere kenarına çamaşır yıkamaya giderler. Hocanın hanımı çamaşır yıkamaya başlayınca siyah bir karga sabunu kaptığı gibi havalanır. Hoca'nın hanımı feryad ü figana başlar. Hoca da: “Hanım, ne bağırıp çağırırsın. Bak, zavallı karga bizim çamaşırlardan daha kirli, bırak da yıkansın!” der.

Bu lâtifedeki mesajlar şöyledir:

1. Bir şeyin çaresi yoksa, olan olmuşsa artık onu kabullenmek gereklidir. Ağlayıp sızlamaya gerek yoktur.
2. Başa gelen her olumsuz olayın güzel ve olumlu bir yönü de olabilir. Onun bulmaya çalışmak gerekir.

İçinde yaşadığımız çağ ve toplumda, insanların çoğu maalesef olumsuza odaklanmıştır. Nasreddin Hoca bu lâtifesiyle, bizlere musibet ve belâlara karşı tebessüm etmeyi, her şeyin mutlaka bir güzel yanının da bulunduğunu öğretir.

METOD:5

- **İNSANA İNSAN OLDUĞU İÇİN DEĞER VER**
- **GÖRÜNÜŞE ALDANMA**

Nasreddin Hoca lâtifelerinde toplumsal hiciv de vardır. Toplumda gördüğü aksaklıkları yine kendine has üslup ve davranışıyla hicv eder. Yapılan yanlışın saçma ve komikliğini inanılmaz bir üslupla ortaya koyar. Onun “Ye kürküm ye” lâtifesi, dünya edebiyatında eşî-benzeri bulunmaz derecede kıymetli bir lâtifedir. Bu lâtifesiyle, insanların dış görünüşe, mal ve mülke, kılık kıyafete önem vermelerinin ne kadar yanlış olduğunu; asıl olanın iç güzellik, ahlak ve erdem olduğunu çarpıcı bir şekilde anlatır. İnsana, insan olduğu için değer verilmesi gerektiğini bu kadar net anlatan başka bir örnek yoktur desek, herhalde mübalağa olmaz.

SONUÇ

Okul öncesi ve ilköğretim öğrencilerinin televizyon ve bilgisayardaki animasyon ve çizgi filmlere müthiş bir ilgisinin bulunduğu, bunlar vasıtasıyla dünyayı algıladığı, kendisini bu yönde motive ettiğine hepimiz şahidiz. Bu çizgi filmler çoğunlukla Batı kaynaklı olduğundan, çocuklarımız, Türk-İslâm kültüründen uzaklaşarak dünyayı Batı penceresinden algılamakta, bu da, adeta kültürel yozlaşmaya davetiye çıkarmaktadır. Bu yaştaki çocuklar, televizyon ve bilgisayarın büyülü atmosferiyle, kendi kültürüne ait olan, *Nasreddin Hoca*, *Hacivat – Karagöz*, *Keloğlan* gibi folklor ve edebiyatımızda yeri olan şahısları tanımadan Batı kaynaklı, *Örümcek adam*, *Pokemon*, *Pijamaskeliler* gibi fantazi ve hayali kahramanları benimseyerek onları taklit etme eğilimi içine girmektedirler.

Çözüm bellidir: Kadim medeniyetimizin sembollerinden biri olan Nasreddin Hocamızı ve daha birçok tarihi sembol şahsiyetlerimizi hurafelerden arındırarak modern metodlarla nesillerimize sunmak. Çocuklar dâhil, hepimiz kaliteli olanı tercih ederiz. Kaliteli çizgi filmler, animasyonlar, tiyatrolar yapılırsa, kaliteli çocuk kitapları, romanlar yazılırsa ve basılırsa, elbette öncelikle yerli, milli ve tanıdık olan tercih edilecektir.

Kendisi de Nasreddin Hoca fıkralarının yorumlanması konusunda deneme mahiyetinde bir kitap yazmış olan Necip Fazıl şöyle der: “*Ruhumuzu, tarihimizi, daha nice şeyimizi yeniden keşfetmek borcunda olduğumuz gibi, bilindiği sanılan neler var ki, onları yeniden ele almak ve özlerine nüfuz etmek mecburiyetindeyiz. Bunların başında Hâce Nasrüdün gelir.*” (Kısakürek, 2013: 9)

Nasreddin Hoca bir âbidemizdir. Bu tarihi ve kültür abidemizi –ve daha nicelerini- gerçek kimlik ve şahsiyetleriyle tanıtmak; tarihi eserleri inşa ve ihya etmek kadar, belki de daha fazla hayati önemi haiz bir meseledir.

KAYNAKÇA

- Ahmet, Rasim (1325). Menâkıb-ı İslâm, Kanaat Kitabhânesi, İstanbul.
- Albayrak, Nurettin (2012). “Nasreddin Hoca” Maddesi, Diyanet İslâm Ansiklopedisi, İstanbul.
- Boratav, Pertev Naili (1996). Nasreddin Hoca, Kırmızı Yayınları, Ankara.
- Brenifier, Oscar - Millon, Isabelle (2012). Nasreddin Hoca ile Düşünmeyi Öğrenmek, Tudem Yayınları, İzmir.
- Ebu'l-Hayr Rûmî, (1975). Saltuknâme (Hazırlayan: Fâhir İz), Harvard.
- Gölpınarlı, Abdülbâki (1996). Nasreddin Hoca, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.
- Güleç, İsmail (2012). Nasreddin Hoca'nın Biri Bir Gün, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Güney, Eflâtun Cem (1995). Nasreddin Hoca Fıkraları, Milliyet Gazetesi Yayınları, İstanbul.
- İzbudak, Veled Çelebi (1909). Letâif-i Hoca Nasreddin, Kapı Yayınları, İstanbul.
- Kısakürek, Necip Fazıl (2013). Nasreddin Hoca- İzahlı Fıkralar, Büyük Doğu yayınları, İstanbul.
- Koz, M. Sabri (2015). Letâif - N. Hoca Fıkralarının İlk Baskısı (Hazırlayan), Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.
- Lâmiî-zâde Abdullah Çelebi (2015). Lâtifeler (Hazırlayan: Yaşar Çalışkan), Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.
- Sakaoğlu, Saim - Alptekin, Ali Berat (2009). Nasreddin Hoca, Atatürk Kültür Merkezi yayınları, Ankara.
- Seyyid Burhaneddin Çelebi [Burhaniye Tercümesi (1885). Letâif-i Nasreddin Hoca (Hazırlayan: Fikret Türkmen), Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul.
- Uluçay, Mustafa (2017). Nasreddin Hoca İle Neşeli Sohbetler, Uğurböceği Yayınları, İstanbul.
- Türk Edebiyatı Dergisi (1986). Nasreddin Hoca Özel Sayısı, sayı:154, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.